

Dacismul și avatarurile discursului istoriografic postcomunist

Grancea, Mihaela

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Grancea, M. (2007). Dacismul și avatarurile discursului istoriografic postcomunist. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 7(1), 95-115. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-56061-3>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY-NC-ND Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell-Keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/1.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY-NC-ND Licence (Attribution-Non Commercial-NoDerivatives). For more information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/1.0>

Dacismul și avatarurile discursului istoriografic postcomunist

MIHAELA GRANCEA

Deoarece demersul de față se concentrează (îndeosebi) pe o selecție de literatură minoră, efortul ar putea fi considerat gratuit, ar putea fi minimalizat. Aplicația este însă determinată de natura temei alese. Literatura istorică majoră care oferă repere interpretative de referință, nu apelează, de regulă, la inventarul specific imaginarului istoriografic, mitologizant. Cel mult, operele reprezentative, clasice datorită notorietății lor, pot deveni prin repetabile evaluări și vulgarizări, surse pentru clișeizări și construcții stereotipe (vezi destinul cărților lui Gr.G. Tocilescu¹, I. Andrieșescu² și V. Pârvan³). Demersul meu este provocat de o îngrijorare personală, deoarece observăm cum în ultimii ani se înregistrează o revigorare a acestui tip de imaginar care afectează percepția istoricității și construcția societății civile.

Discursul istoriografic cunoaște după 1989 o puternică polarizare, ne referim îndeosebi la cel concentrat pe analizarea și respectiv, reanalizarea evenimentelor referențiale din istoria națională. Istoricii de formație tradiționalistă s-au cantonat într-un discurs etnocentric, discurs care conservă și revalorifică motivele protocronismului comunist. Ca parte integrantă a culturii politice, miturile istorice sunt resuscitate ori de câte ori climatul politic, crizele, mai ales cele identitare, reclamă acest lucru. Legitimările, căutarea unor probe incontestabile pentru refundamentarea unor teme istorice, precum aceea a continuității, depind de reformularea unor întrebări fundamentale referitoare la natura istoricității românești și la misiunea istorică a națiunii. Identificările de această natură se manifestă în mod firesc în faza de structurare a societății civile; naționalismul resentimental poate zădărnici însă aceste eforturi, oferind false sentimente de siguranță, false reprezentări despre propria identitate. În spațiul est-european postcomunist se reevaluează reconstrucțiile istorice, referințele trecutului cu impact asupra conștiinței colective. De cele mai multe ori acest demers cu virtuți compensatorii, escatologice chiar, recurge la nostalgia originilor⁴.

---

¹ Grigore G. TOCILESCU, *Dacia înainte de Romani. Cercetări asupra popoarelor carii au locuitu țierile române de a stânga Dunării mai înainte de conuista acestoru țieri de contra imperatoriulu Traianu*, Tipografia Academiei Române, București, 1880.

² I.G. ANDRIEȘESCU, *Contribuție la Dacia înainte de romani*, Institutul de Arte Grafice N.V. Ștefăniu & Co., Iași, 1912.

³ Vasile PÂRVAN, *Getica. O protoistorie a Daciei*, Cultura Națională, București, 1926.

⁴ Primul care în cultura română a abordat ascendența dacică și dacismul ca dimensiune etnică a fost Naum RĂMNICEANU, în *Despre originea românilor* (1810); Mihail KOGĂLNICEANU, impresionat de exemplaritatea și trecutul Daciei, construiește primele determinații ale ideii daciste, plecând de la asocierea datelor arheologice cu cele folclorice, în *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des valaques transdanubiens* (1837); Alecu Russo și Cezar Bolliac promovează dimensiunea politică a dacismului din perspectivă prounionistă, construiesc imaginea unui spațiu hyperborean ca spațiu matricial, univers populat de o lume dacică unitară, pură și evoluată: Ovidia BABU-BUZNEA, *Dacii în conștiința romanticilor noștri. Schiță la o istorie a dacismului*, Editura Minerva, București, 1979.

Operația nu este însă originală, căci în secolul al XIX-lea discursul literar romantic recuperează / recreează spațiul istoricității națiunii prin reconstruirea epocilor care prin consistență mitică justificau exigențele proiectului identitar, îndeosebi argumentul istoric, legitimările politice și solidaritățile etnoculturale. Spre exemplu, dacă în spațiul culturii germane se impune, de la mijlocul secolului al XIX-lea, naționalismul radical originat în romantismul nostalgiilor wagneriene, prin poezia eminesciană dacii reprezintă fundamentul ontologic al unei identități exemplare și amenințate. Eroitatea dacilor (ca personaje fictive), precum și cea a figurilor istorice: Burebista, Oroles, Decebal, impune un timp matricial și epopeic¹. Dacismul eminescian e o abordare etnopsihologică, care acționează atât la nivelul discursului poetic, cât și al celui publicistic. Mitul dacic funcționează ca notă identitară, dar și ca un indice al similitudinilor dintre tradițiile culturale românești și motivele filosofice și literare definitorii pentru romantismul european, care sunt naturalizate printr-o *interpretatio dacica*. De altfel, după momentul literar romantic, dacismul va deveni grila de lectură a tradițiilor populare autohtone². Mitul dacic realizat prin constructe poetice, dar și de eseistică socio-politică va deveni unul din primele elemente ale proiectului identitar mitologic. Complexul originilor și nevoia de a reconstrui configurația religiei dacilor îl vor împinge pe N. Densușianu, ca pe baza datelor etnologice, istorice și arheologice existente în epocă, să configureze caracterul uranian al mitologiei pelasge prototrace și să lanseze ipoteza originii pelasge a civilizației mediteraneene³. Viziunea lui pare un pas înapoi vis-à-vis de felul în care istoriografia romantică a proiectat primele demersuri în vederea întemeierii tracologiei ca știință și a argumentării continuității dacice după cucerirea romană; astfel, în *Pierit-au dacii*, savantul Bogdan Petriceicu Hasdeu rezolva tema continuității dacice prin argumentul lingvistic, rezultat din studierea substratului tracic al limbii române; de altfel, prin B.P. Hașdeu și Nicolae Densușianu se pun bazele comparatismului lingvistic și istorico-religios dacoromân, prin lucrări științifice mai mult sau mai puțin veridice⁴. Primul care încearcă să ofere un instrument metodologic este Al. Odobescu, printr-o bibliografie despre geto-daci, lucrare exhaustivă publicată în revista *Columna lui Traian*. Studiile rămase și în prezent lucrări de referință pentru studierea științifică a geto-dacilor vor aparține însă lui Vasile Pârvan, care a realizat, la nivelul informațiilor existente în epoca sa, primele sinteze științifice despre istoria geto-dacilor⁵. Reticile recuperatorii și legitimatorie au de multe ori ca efect ieșirea din timpul istoric și situarea în timpul mitic. În unele cazuri, această operație de analiză istorică este deliberat declanșată, mai ales de etnologi și de antropologi. Aceștia consideră că recursul la Antichitatea mitică oferă posibilitatea ca istoria să fie recuperată în datele sale fundamentale, imposibil de aprehendat în condițiile inexistenței izvoarelor directe, care apar odată cu cronistica. Antichitatea reflecțiilor filosofico-politice precum și cea eroică a constituit și constituie, îndeosebi pentru europeni, repere motivaționale pentru construcțiile culturilor

¹ V. Rugăciunea unui dac, poemele *Sarmis*, *Gemenii*, episodul dacic din *Memento mori* – o panoramă a istoriei ciclice a civilizațiilor, dar și proiectele unei epopei și, respectiv, al unei tragedii cu subiecte dacice.

² V. chiar și teoretizările lui Gh. VLĂDUȚESCU în relație cu primele reflecții ontologice, în *Filosofia legendelor cosmogonice românești*, Editura Minerva, București, 1982.

³ Nicolae DENSUȘIANU, *Dacia preistorică*, Carol Göbl, București, 1913.

⁴ Bogdan NEAGOTĂ, „Dacismul și «fenomenul originar» în studiul culturii populare”, *Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”*, serie nouă, tom. 11-13, 2000-2002, p. 117.

⁵ Vasile PÂRVAN, *Getica...cit.*; IDEM, *Dacia. An Outline of the Early Civilizations of the Carpatho-Danubian Countries*, MP Charlesworth, Cambridge University Press, Cambridge, 1928.

identitare. Edificatoare ne pare, din această perspectivă, motivația pe care un etnolog român o întemeiază pentru a prezenta impulsul științific și subiectiv al efortului său, trimerile pe care le face la „arhivele artei populare” pentru a completa lacunaritatea izvoarelor clasice necesare investigației istorice¹. Această poziționare metodologică ne conduce la argumentațiile stufoase și fantastice ale istoriografiei savante și iluministe, la diletantismele, atunci justificate de inconsistența metodei și de precaritatea informației istorice. Motivul costumului popular românesc, ca mărturie a continuității elementelor de civilizație dacică, ca probă a autohtoniei, este prezent ca argument și izvor istoric în multe dintre studiile care avansează problematicile etnogenezei. Din această direcție se remarcă în interiorul unei literaturi destul de consistente ca volum, studiul lui E. Comșa², lucrare de inspirație naționalist-romantică, considerată drept reper clasic în etnologia tradiționalistă.

În ultimii ani, mitul fondator este frecvent invocat, chiar și în defavoarea epopeii medievale românești, temă atât de populară în istoriografia tradiționalistă! Acest recurs este în parte firesc, deoarece orice comunitate se legitimează prin recursul la origini. În toate culturile, periodic, în funcție de fluxurile realităților sociale și politice, mai ales în perioadele de criză a solidarității consacrate, motivele mitologice sunt rememorate și comemorate, deoarece ele condensează și fortifică conștiința comunității, îi susțin sentimentul sacralității³; astfel, se explică perenitatea epopeii dacice în literatura beletristică⁴, din păcate încă insuficient studiată. Dacismul trimite la un autohtonism aproape imemorial vis-à-vis de etnogenezele „mai modeste” ale națiunilor vecine. Valul autohtonist de după 1900, amplificat în perioada interbelică, a favorizat interesul pentru „rădăcinile dacice”. Dacă Vasile Pârvan a realizat o argumentație solidă, modernă și complexă, fixând sinteza daco-romană într-un sistem bine articulat⁵, istoricii care au reluat tema, ca, de pildă C.C. Giurescu⁶, au fost determinați de naționalismul tradiționalist. Prin Nicolae Densușianu, cu *Dacia preistorică* (1913)⁷ irupe, poate, unul dintre cele mai debor-

¹ Constantin PRUT, *Calea răătăcită. O privire asupra artei populare românești*, Editura Meridiane, București, 1991.

² E. COMȘA, „Unele elemente de continuitate din epoca neolitică până în zilele noastre pe teritoriul României”, *Istorie și tradiție în spațiul românesc*, nr. 3, 1996, pp. 117-127.

³ Lucian BOIA, *Istorie și mit în conștiința românească*, Humanitas, București, 1997, p. 83. Mai de curând, arheologul Gheorghe-Alexandru NICULESCU („Archaeology, Nationalism and «The History of the Romanians (2001)»”, *Dacia. Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne*, N.S., tomes XLVIII-XLIX, 2004-2005, pp. 99-124) a analizat maniera în care unii arheologi, chiar și după 1989 mai reproduc clișeele specifice istoriografiei tradiționaliste, chiar naționalist-ceaușiste, evoluând, în multe situații, în cadrele oferite/consecrate de ideologia națională. Concret, autorul inventariază teze și clișee istoriografice precum: supraviețuirea versiunii purității dacice a românilor (rudimentul tracoman este prezent atât în tratatul actual de *Istorie a Românilor*, vol. I-III, Editura Enciclopedică, București, 2001, cât și în activismul tracomanilor patronați de Napoleon Săvescu), tendința unor arheologi români de a abandona obiectivitatea științifică în favoarea cultivării „bunului naționalism”, etnicizarea teritoriului, inclusiv a celui care este spațiul manifestării celor mai cunoscute culturi arheologice ale neoliticului și epocii bronzului, teza continuității spirituale în același spațiu geografic, teza „autohtonizării” populațiilor „barbare” (sciți, sarmați, germanici etc.) de către lumea geto-dacă, definită drept cea mai puternică formă instituționalizată a civilizației în spațiul nord-dunărean.

⁴ Gh.S. ȘTEFĂNESCU, „Epopoea eroică a dacilor în viziunea scriitorilor gălățeni”, *Danubius*, nr. 10, 1981, pp. 275-280.

⁵ Vasile PÂRVAN, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, București, 1923; IDEM, *Getica...cit.*; IDEM, *Dacia...cit.*

⁶ Constantin C. GIURESCU, *Istoria românilor*, vol. I-III, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol”, București, 1935-1937-1942.

⁷ Nicolae DENSUȘIANU, *Dacia preistorică*, cit.

dante imagine istoriografice. Astfel, autorul susținea că pe teritoriul Daciei străvechi, aproximativ cu 6 000 de ani î.Chr., s-ar fi impus o mare putere politică, Imperiul Pelasgic care sub doi suverani de geniu – Uran și Saturn – s-a manifestat ca entitate statală de influență extracontinentală, universală, fiind totodată, matcă a civilizației. Citirea în cheie etimologică a surselor Antichității, speculațiile „metafizice” specifice începuturilor teosofiei au făcut din fictivul spațiu pelasgic sursa oricărui demers original, fie că acesta era de natură divină sau umană (printre altele, Densușianu afirma că Olimpul era situat în zona Porților de Fier, spațiul sacru al hellenilor fiind strămutat astfel, cu zei cu tot, în lumea dacilor, olimpienii fiind definiți drept zei ai pelasgilor; în această manieră, pelasgii au fost postulați în calitate de fundament ontologic și antropologic al umanității). În perioada interbelică, imaginarul densușian subjugă câțiva diletanți, dar și folcloriști, lingviști, istorici ai religiilor, scriitori¹. Epoca presupune și în România o accentuare a discursului autohtonist, contribuțiile venind îndeosebi dinspre ideologiile extremei drepte. De altfel, perioada interbelică e marcată de reemergența unor straturi „ocultate” ale mentalului european care se manifestă prin „trezirea” unor divinități paradigmatică cu accente orgiastice și iraționale. Zei precum Wotan, Mars, Zamolxis sunt revendicați în calitate de arhetipuri psihologice a căror funcționalitate kairotică se manifestă la nivelul imaginarii colective prin binomul ocultare-epifanie². Reacția autohtonistă, manifestată atât la nivel academic, cât și popular, în epocă, constituie, de fapt, un răspuns la sistemul de valori propus de civilizația occidentală, în particular de Biserica catolică, sistem asimilat, de altfel, de o parte dintre români, însă cu precădere de cei din afara Vechiului Regat; o astfel de situație axiologică era percepută ca fiind potențial distructivă pentru identitatea etnoculturală românească! Accentuarea autohtonismului, balanța fictivă în care erau așezați dacii și romanii, dar mai ales considerarea latinității drept un atribut secundar și depersonalizant al identității naționale³ au fost atitudini culturale frecvente în mediile academice. Personalitățile de excepție ale perioadei au fost seduse de „ideea dacică” (Lucian Blaga, Mircea Vulcănescu, Simion Mehedinți, Mircea Eliade, etc.). Spre exemplu, pentru Mircea Vulcănescu, „ispita dacică” era o componentă structurală a sufletului românesc, garanția întoarcerii la puritatea rasială⁴. Nu întâmplător, un ciclu de conferințe din ținut de Simion Mehedinți, Constantin Daicoviciu, Ion Coca, Dan Botta și Mircea Vulcănescu se numea „Ideea dacică” și era organizat de Comitetul de inițiativă pentru dezgroparea cetăților dacice⁵. Interesul pentru daci nu avea doar motivație ideologică, el era susținut și stimulat de concentrarea interesului științific în direcția cercetărilor arheologice de la cetățile dacice din Munții Orăștiei.

¹ Nicolae PORTOCALĂ, *Din preistoria Daciei și a vechilor civilizațiuni*, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, București, 1932; Marin BĂRBULESCU, *Originea traco-dacă a limbii române*, 1936, apud L. BOIA, *Istorie și mit în conștiința românească*, Humanitas, București, 1997, p. 104; Alexandru BUSUIOCEANU, *Zamolxis sau mitul dacic în istoria și legendele spaniole* (reed. de Editura Meridiane, București, 1985); Mircea ELIADE, *Les Roumains* (reed. de Editura Roza Vânturilor, București, 1992); IDEM, „Les loups et la louve. Introduction à une histoire religieuse de la Dacie”, *Revue des Études Roumaines*, no. 7-8, 1961, pp. 225-228; G. IONESCU-NICA, *Dacia sanscrită. Originea preistorică a Bucureștilor*, Tipografia „Carpați”, București, 1945.

² Bogdan NEAGOTĂ, „Dacismul și «fenomenul original»...cit.”, p. 122.

³ Mihai BĂRBULESCU, „Antichitatea clasică. O privire la cumpăna dintre milenii”, în Tudor ARNĂUTU, Octavian MUNTEANU, Sergiu MUSTEAȚĂ (coord.), *Studii de istorie veche și medievală. Omagiu Profesorului Gheorghe Postică*, Editura Pontos, Chișinău, 2004, p. 160.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

Nu trebuie ignorate însă contribuțiile istoriografiei epocii la studierea manifestărilor civilizației în spațiul Daciei romane, acestea reușind să mențină echilibrul fragil al balanței formulărilor culturale identitare (Vasile Chirișescu, *Viața economică a Daciei romane*, Pitești, 1929, reed. de C. Christescu și C.C. Petolescu, Editura Ars Docendi, București, 2004; Mihail Macrea, *La vita romana in Transilvania*, București, 1943; Constantin Daicoviciu, *La Transylvanie dans l'Antiquité*, București, 1945). Aceste expresii ale interesului pentru daci, manifestări venite de la nivelul academic, dovedesc și nevoia de a lărgi explicația istorică și antropologică; ele nu ating însă amploarea dacomaniei, fenomen întâlnit în epocă doar la nivelul discursului identitar promovată de ideile fantasmagorice ale lui Densușianu. În schimb, legionarii, care valorificau tracomania ferventă de sursă densușiană, dar și „profetismul” cultural interbelic care elogia preistoria ca spațiu al definirii identității exemplare¹, încearcă să transforme informația confuză și proteică într-un construct ideologic și normativ. Adepți ai cultului morții eroice și ai cultului zamolxian al nemuririi (vezi retorica lui Alexandru Cantacuzino impregnată de mistica morții sacrificiale), legionarii s-au autoproclamat „urmași ai legionarilor romani și ai poporului dac”, asemănători „semizeilor purtători de glorie/pe care i-a avut poporul dac”² și necesarmente stăpâni ai spațiului tragic definit drept „cel mai important rezervor rasial al lumii ariene”³. Dacă dacismul interbelic era stimulat de postulatele superiorității rasiale, „momentul dacic al comunismului” (Lucian Boia), are ca finalitate reliefarea originalității civilizației dacice. Istorici profesioniști, precum I.I. Russu⁴, Ion Horațiu Crișan⁵, N. Branga⁶, au girat din punct de vedere ideologic acest demers, iar lucrări de sinteză destinate lumii occidentale dau formă clasică clișeele referitoare la rolul definitoriu pe care populația traco-geto-dacă îl are în etnogeneză, precum și cu privire la tema sensibilă a continuității neîntrerupte a elementului romanizat în mileniul migrațiilor⁷. Noul impuls al dacismului din perioada 1977-1987 intervine într-un context cultural și politic marcat de hotărârea plenarei CC al PCR din 26-27 octombrie 1977 de a celebra, în 1980, „2 050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent, condus de Burebista”. Decizia politică de a marca menționatul moment nu era străină de impresia creată de sărbătorirea, cu fast oriental, a 2 500 de ani de existență a statului iranian în 1971, de solemnitățile din 1986, festivisme prilejuite de comemorarea a 2 500 de ani de la „primele lupte ale poporului geto-dac pentru apărarea libertății și independenței”

¹ Lucian BLAGA, *Trilogia cosmologică. Ființa istorică*, în *Opere*, Editura Minerva, București, 1988; Mircea ELIADE, *Protoistorie și ev mediu*, în *Fragmentarium*, Editura Vremea, 1939; IDEM, *Profetism românesc*, Editura Roza Vânturilor, București, 1990; Mircea VULCĂNESCU, *Ispita dacică* (1941, reed. în *Dimensiunea românească a existenței*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1991).

² V. cântecele reproduse în Radu IOANID, *Sabia Arhanghelului Mihail. Ideologia fascistă în România*, Ediura Diogene, București, 1994.

³ Alexandru RANDA, *Rasism românesc*, Editura Bucovina, I.E. Torouțiu, București, 1941, p. 7.

⁴ I.I. RUSSU, *Limba traco-dacilor*, Editura Științifică, București, 1959; ed. a II-a 1967; IDEM, *Elemente autohtone în limba română*, Editura Academiei RSR, București, 1970; IDEM, *Etnogeneza românilor. Fondul autohton și componența latino-romanică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981; IDEM, *Obârșia tragică a românilor și albanezilor (Clasificări comparativ-istorice și etnologice)*, Dacia, Cluj-Napoca, 1995.

⁵ Ion Horațiu CRIȘAN, *Burebista și epoca sa*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977; IDEM, *Spiritualitatea geto-dacilor*, Editura Albatros, București, 1986.

⁶ Nicolae BRANGA, *Aspecte și permanențe traco-romane*, Editura Facla, Timișoara, 1978.

⁷ Emil CONDURACHI, Constantin DAICOVICIU, *Rumänien*, Wilhelm Heyne Verlag, München, 1972 (în colecția *Archaeologia Mundi. Die grossen Kulturen der Welt*); Dumitru BERCIU, *Dacoromania*, Nagel Verlag, München-Genf-Paris, 1978 (în colecția *Archaeologia Mundi*).

împotriva regelui persan Darius I (514 î.Chr.) și de polemica politico-istoriografică din anii 1986-1987, polemică provocată de publicarea, de către Academia Maghiară, a unei istorii a Transilvaniei¹, tratat ulterior tradus, în versiune prescurtată, în engleză, franceză și germană. Acum, în lucrări pseudoștiințifice, aparținând unor diletanți care abuzează de datele unor izvoare literare și descoperiri arheologice sunt exagerate cunoștințele filosofice² și astronomice ale dacilor³. Chiar și în populara publicație de cultură istorică *Magazin istoric* a fost publicată, între anii 1967-1980, o serie de articole dedicate tematicii daciste, serie antologată apoi de istoricul Cr. Popișteanu⁴; unele dintre aceste articole, care, sub impulsul conjuncturii politice (*Declarația din aprilie 1964 a Comitetului Central a Partidului Muncitoresc Român* și invadarea Cehoslovaciei, în 1968, de către trupele statelor Tratatului de la Varșovia) vedeau în Imperiul Roman un simbol al imperialismului, iar în exacerbarea rezistenței opuse de daci cuceririi și romanizării o prefigurare a hotărârii românilor de a se opune Uniunii Sovietice, sunt apreciate astăzi ca ridicole sau de-a dreptul comice⁵. „Preparând” aniversarea din 1980, revistele de istorie, chiar și cele concentrate cu precădere pe probleme de istorie modernă și contemporană, rezervau un loc privilegiat articolelor consacrate civilizației dacice; pe lângă contribuții pertinente, sunt publicate și lucrări daciste dintre cele mai diferite, mai mult sau mai puțin politizate. Cele mai multe scrieri din această ultimă categorie se regăsesc în paginile revistei *Anale de istorie*, publicație a Institutului de Istorie al Academiei de Științe Social-Politice. Este vorba fie de lucrări daciste propriu-zise, fie de excerpte atent selecționate din istoriografia străină a secolelor XVIII-XX și prezentate ca mărturii „obiective” ale istoricilor străini despre strămoșii poporului român, într-o antologie de documente publicate de N. Copoiu și A.M. Coman în anii 1980-1981⁶. Încă din deceniul nouă, evoluțiile dacismului naționalist-comunist, iar după 1989, cele ale dacismului postcomunist vor deveni influențate de: preocupările legate de existența unei presupuse scrieri dacice de tradiție preistorică, scriere care s-ar păstra în ornamentica artei populare românești; preocupările datorate descoperirii celebrului *Codex Rohonczii*⁷; căutarea „etimologiilor” dacice ale unor toponime și hidronime din România⁸; „studiile” concentrate pe cunoașterea limbii

¹ *Erdély története*, vol. I-III, Budapeșt, 1986.

² Eugen FRUCHTER, Gabriel MIHĂIEȘCU, „Contribuția gândirii antice din Dacia la conturarea profilului spiritual al poporului român”, *Valachica. Studii și materiale de istorie și istorie a culturii*, nr. 9, 1977, pp. 313-317.

³ Șerban BOBANCU, Cornel SAMOILĂ, Emil POENARU, *Calendarul de la Sarmizegetusa Regia*, Editura Academiei R.S.R., București, 1980; Emil POENARU, Cornel SAMOILĂ, „Calendarul de la Sarmizegetusa”, în Cristian POPIȘTEANU (coord.), *Strămoșii poporului român. Geto-dacii și epoca lor*, Editura Politică, București, 1980, pp. 155-175; Ioan RODEAN, *Enigmele pietrelor de la Sarmizegetusa*, Editura Albatros, București, 1984.

⁴ Cristian POPIȘTEANU (coord.), *Strămoșii poporului român...cit.*

⁵ Mihai BĂRBULESCU, „Antichitatea clasică...cit.”, p. 160.

⁶ „Dacia în conștiința lumii moderne (documente)”, *Anale de istorie* (în continuare AI), 26, nr. 2, 1980, pp. 45-73; *ibidem*, AI, 26, nr. 4, 1980, pp. 104-121; *ibidem*, AI, 26, nr. 5, 1980, pp. 37-49; *ibidem*, AI, 26, nr. 6, 1980, pp. 115-137; *ibidem*, AI, 27, nr. 1, 1981, pp. 128-144; *ibidem*, AI, 27, nr. 2, 1981, pp. 100-138; *ibidem*, AI, 27, nr. 3, 1981, pp. 162-206.

⁷ Viorica MIHAL, „Puncte de vedere privind scrierea dacilor”, AI, 25, nr. 1, 1979, pp. 95-129; Viorica ENĂCHIUC-MIHAL, „Cercetări preliminare asupra «Codexului Rohonczii»”, AI, 29, nr. 6, 1983, pp. 104-116.

⁸ Ioan IOSEP, Dragomir PAULENCU, „Au existat în Obcinele Bucovinei așezări fortificate (cetățui)?”, *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, 13-14, 1986-1987, pp. 421-425; Vasile BOLOGA, „Vișeu, Iza, Vaser – râuri ce-au «izvorât» de la traco-geto-daci”, în Cristian POPIȘTEANU (coord.), *Strămoșii poporului român...cit.*, pp. 155-175.

dacilor¹ și cele referitoare la presupusele origini dacice ale unor tradiții populare românești²; cercetările privitoare la originea traco-dacică a unor împărați romani și bizantini³. De remarcat, în acest context, ar fi „redescoperirea” tezei lui I.G. Andrieșescu, arheolog interesat de perioada preromană a istoriei Daciei⁴ și care îi identificase pe purtătorii civilizațiilor neolitice și eneolitice de pe teritoriul României cu tracii sau prototraccii⁵, dar și a gândirii daciste interbelice⁶ (de unde este preluată și ideea că teritoriul locuit de către geto-daci reprezintă „patria originară” a popoarelor indo-europene⁷). Cu sprijinul unor cercetători străini⁸ și în continuarea concepției rasiale a dacizilor interbelici de extremă dreaptă⁹, este exacerbată originea dacică a românilor (uneori chiar de către persoane din anturajul familiei Ceaușescu¹⁰), context în care apare și ideea, de factură „postmarristă”, că limba română ar fi, de fapt, urmașa celei dacice, la fel ca și limba latină¹¹. În fapt, demersurile istoriografice au devenit discursuri etnoistorice și au impus o istorie națională care a emis, asimilat și tabuizat un important număr de clișee, mituri, falsuri și pseudo-fapte care vădesc tendința utilizării determinărilor etnice uniformizatoare (de fapt, convenții istoriografice!) într-o perioadă caracterizată atât prin interesul pentru cercetarea „cercului cultural dacic”, cât și prin afirmarea identităților colective fundamentate pe un sistem de solidarități specifice, moștenite și asumate. Pentru analiștii postcomuniști, tipică pentru o astfel de determinare istoriografică pare a fi istoria unei creații istoriografice moderne fără fundamente în tradiția antică – istoria noțiunilor de „geto-daci”, „geto-dacic”, „daco-getic” – concepte care sugerează într-o manieră anistorică existența unei unități istorice și etnice în spațiul geografic carpatodunărean. Conceptele menționate „au încremenit astăzi într-o convenție cvasifactică, asupra căreia nu se mai reflectează și care duce la absurd [...] în proiecția sa național-comunistă, omniprezentul leitmotiv geto-dacic a devenit esența și suma tuturor fenomenelor istorice și arheologice din spațiul României Mari”¹².

¹ Ariton VRACIU, *Limba daco-geților*, Editura Facla, Timișoara, 1980.

² Traian HERSENI, *Forme străvechi de cultură poporană românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977, p. 330; Mihai POP, „Sărbătoarea Anului Nou în tradiția populară. Sărbători țărănești de primăvară cu substrat geto-dac”, în Cristian POPIȘTEANU (coord.), *Strămoșii poporului român... cit.*, pp. 188-196; M. VALEA, A. NISTOR, „Elemente ale culturii spirituale dacice în obiceiuri tradiționale românești”, *Sargetia. Acta Musei Devensis*, 15, 1981, pp. 407-418.

³ I.I. RUSSU, *Elemente traco-getice în imperiul roman... cit.*

⁴ I.G. ANDRIEȘESCU, *Contribuțiuni... cit.*

⁵ Dumitru BERCIU, „Ioan Andrieșescu și concepția tracizantă în istoriografia românească. Cu ocazia împlinirii unui veac de la nașterea sa”, *Thraco-Dacica*, 9, nr. 1-2, 1988, p. 6.

⁶ Gheorghe PAVELESCU, „Mitologia dacilor în viziunea lui Lucian Blaga”, *Studii și Comunicări, seria Etnologie*, 3, 1981, pp. 143-150.

⁷ Ana-Maria COMAN, „Cine sunt sarmații? Știri antice și opinii moderne despre sarmați”, *AI*, 32, nr. 2, 1986, pp. 141-147.

⁸ Alberti ARNALDO, „Pentru o nouă metodologie în cercetările istorico-lingvistice de românologie”, *AI*, 25, nr. 3, 1979, pp. 81-89.

⁹ S. DIMANCEA, „Elogiul dacismului”, *Sfarmă Piatră. Ziar de informație și luptă românească*, 3 martie 1938.

¹⁰ Ilie CEAUȘESCU, „Rezistența poporului român împotriva invadatorilor în secolele II-XIV”, *AI*, 25, nr. 5, 1979, pp. 68-88.

¹¹ Alberti ARNALDO, „Pentru o nouă metodologie...cit.”; cf. Mircea VALEA, Anghel NISTOR, „Succinte considerații privind diferențierea socială în societatea geto-dacică, în perioada Burebista – Decebal”, *Sargetia. Acta Musei Devensis*, 11-12, 1974-1975, pp. 35-36.

¹² Karl STROBEL, „Dacii. Despre complexitatea mărimilor etnice, politice și culturale ale istoriei spațiului Dunării de Jos (I)”, *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* (în continuare SCIVA), 49, no. 1, 1998, pp. 62 ș. u.

Conform sursei citate, „dacii” reprezintă o denumire etnică care apare în Antichitate, târziu, după mijlocul sec. I î.Chr. De fapt, nici acum nu avem certitudini cu referire la utilizarea inițială a acestei noțiuni purtătoare de identitate. Este posibil ca ea să fi desemnat „...triburi atestate în aceeași arie sau să fi fost o denumire externă, care la origine era probabil limitată în spațiu, sau care s-a transformat dintr-un socionim într-un etnonim suprapus. Derivarea dintr-un nume geografic este și ea posibilă. Același lucru este valabil și pentru numele geților”¹.

Dacismul inițiat de către Iosif Constantin Drăgan, industriaș italian de origine română, apropiat de mișcarea legionară, dar și de regimul național-comunist din România², prin lucrările sale tipărite și în edituri de stat din România, într-o vreme când Nicolae Ceaușescu căuta promovarea unei noi imagini prin deschiderea față de emigrația românească, inclusiv față de cea provenită din rândurile extremei drepte interbelice³, cunoaște o longevitate postdecembristă (chiar I.C. Drăgan „revine” cu o nouă lucrare⁴). Ideea că, prin filieră traco-dacă, românii ar avea cea mai străveche origine europeană, devenind totodată sursă primară de civilizație, centru de iradiere culturală cu emisie de excepție în timp și spațiu, a cunoscut o notorietate notorie. De cele mai multe ori, epigonii dacismului depășesc prin elucubrații reperate teoretizate de inițiatori. Tracomani postdecembriști (istorici, scriitori, dar și diletanți lipsiți de reperate deontologice și metodologice), ignorând rezultatele investigației științifice, recurg la teoriile lui Nicolae Densușianu și la lucrările oculte, publicate postum, de către Vasile Lovinescu, critic literar și filosof esoteric (sufist)⁵. Texte sale apelează la memoria colectivă ca la un depozit sacral, la istorie ca la o dimensiune legitimitoare. În lucrările sale, autorul insistă asupra „legăturii genetice existente între identitatea etnoculturală și structura funcțională mentală a națiunii”⁶. Această abordare nu este cu totul nouă, căci culturnicii epocii ceaușiste preamăreau fondul biologic primordial, dacii fiind instituiți în rezervor al unor gene de excepție, care asigură mesianismul civilizator românesc⁷. Literatura minoră la care ne referim reia temele clasice ale istoriografiei tradiționaliste, teme predominante în discursul istoriografic de astăzi, vulgarizându-le: în această formă ideile își pierd echilibrul și coerența, fantasticul reprezentărilor, oferindu-le, în schimb, posibilitatea de a deveni populare, asemenea produselor SF cu iz autohtonist ilustrate de prolifică producție românească a lui Pavel Coruț, literatură care îi statutează pe daci în ipostaza de popor ceresc, ales. Nu trebuie să ignorăm însă nici produsele literaturii istorice și etnologice (unele dintre acestea se revendică de la demersuri de natură antropologică). Astfel, un cunoscut etnolog, scriind despre universul mitic al românilor și despre „cadru geopsihic” care le determină acestora identitatea etnoculturală, afirmă încă de la debutul demersului său că:

¹ *Ibidem*, p. 81.

² I.C. DRĂGAN, *Noi, tracii*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976; IDEM, *Mileniul imperial al Daciei*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

³ Drăgan a fost și organizatorul unui simpozion internațional de tracologie cu câteva ediții: Roma, 1978; 1980; Palma de Mallorca, 1982; Boston, 1984.

⁴ IDEM, *Imperiul romano-trac*, Europa Nova, București, 2000.

⁵ Vasile LOVINESCU, *Monarhul ascuns*, Editura Institutului European, Iași, 1992; IDEM, *Incantația sângelui*, Editura Institutului European, Iași, 1993; IDEM, *Mitul sfâșiat*, Institutul European, Iași, 1993.

⁶ Alexandru BĂDIN, *Dacia din Vestul și Estul Europei*, Editura Albatros, București, 1999, p. 6 ș.u.

⁷ Vlad GEORGESCU, *Politică și istorie. Cazul comuniștilor români 1944-1977*, Humanitas, București, 1991, p. 129.

„Cercetarea formelor religioase, succedate în vatra spirituală a Daciei din paleolitic până la începutul epocii moderne, are rostul de a ne conduce la descoperirea uneia dintre cele mai bogate și mai stabile surse de informare asupra continuității populației autohtone carpato-danubiene [...] Acolo (adică la originile spiritualității românești – *n.n.*) s-au topit aurul și diamantul, aramă și cuarț, care au intrat ca materii fluide în Miorița și în poezia lui Eminescu, în proza lui Ion Creangă și în filosofia lui Blaga, în opera istorică a lui Iorga și în Pasărea Măiastră a lui Brâncuși”¹.

Acest autor, la fel ca și lingviștii seduși de mitologia dacilor, consideră cazul dacic similar istoriei dramatice, proprii marilor civilizații predestinate unor ciocniri devastatoare cu popoare mai dinamice și pragmatice, ciocniri urmate de pierderea identității, adică a sinelui istoric². Dacismul, ca temei al milenarismului românesc, cunoaște noi reasezări teoretico-ideologice. Astfel, dintr-o perspectivă anistorică, se redefinesc națiunea și manifestările ei socio-istorice. G.D. Iscru, sedus de calitatea de „vârstă de aur” a Antichității traco-dace, susține că structurile socio-culturale specifice acelei lumi ar trebui redefinite. Autorul începe demonstrația de la instituirea spațiului central-sud-estic european, în „zonă a antropogenezei europene, a etnogenezelor și a formării primelor națiuni europene”. Iscru nu creditează axiomele indo-europeniștilor, susținând chiar că indo-europenii sunt o invenție a unor specialiști (de altfel, autorul recomandă arheologilor să nu se mai lase contaminați de o astfel de teorie și să revadă izvoarele tradiției). Același autor deplânge marginalizarea formulelor „istorice” lansate de Nicolae Densușianu, Mircea Eliade, Ion Horațiu Crișan, preluând imaginarii desfășurate de primul în a sa disputată și reeditată *Dacie preistorică*. Ferventul dacist G.D. Iscru susține afirmarea traco-geto-dacilor ca „națiune-mată” în spațiul carpato-danubiano-balcanic; existența și rolul ei istoric definitoriu probează, după autor, o continuitate etno-lingvistică absolută, imemorială. Constructul piramidal realizat de Iscru vizează revalorificarea contribuțiilor interbelice ale dacismului radical și diletant și „reincluderea în conceptul de națiune a traco-daco-geților, poporul deplin format în spațiul originar al antropogenezei europene și izvor sau matcă al multor procese de geneză a națiunilor...”³.

În condițiile deschiderii din „era gorbacioviană” și, mai ales, după destrămarea URSS, o importantă contribuție la revigorarea dacismului, promovat ocazional, din diferite interese, de istorici profesioniști, ca arheologul I.T. Niculiță, și-au adus-o unii autori din Republica Moldova „repatriați” sau nu în România (printre aceștia se distinge A. Vartic). Dacismul moldovenesc are o geneză complexă: pe de o parte, dacismul interbelic românesc cultivat „în taină”, ca o *vulgată națională*, iar pe de altă parte selectarea, prin filtrul acesteia, a unor teorii eronate, susținute în anii '50-'60 de către unii istorici sovietici, aflați sub influența concepției etnogenetice a lingvistului N.J. Marr, teorie care printre unii intelectuali moldoveni și-a câștigat aderenți tocmai pentru că fusese criticată încă din 1938 de către I.V. Stalin. Dintre teoriile „marriste”, de puternică popularitate s-a bucurat și se bucură presupunerea lui B.A. Rybakov, după care tivertii, o populație est-slavă târzie din interfluviul pruto-nistean, ar fi aceeași cu tyrageții amintiți de Strabo⁴; astfel, este

¹ Victor KERNBACH, *Universul mitic al românilor*, Editura Științifică, București, 1994, p. 5.

² Eugen LOZOVAN, *Dacia Sacra*, Editura Saeculum I. O., București, 1998.

³ G.D. ISCRU, *Traco-geto-dacii. Națiunea matcă în spațiul carpato-danubiano-balcanic*, Editura Bălcescu, București, 1998, p. 22 ș.u.

⁴ B.A. RYBAKOV, „Уличи (Историко-географические заметки)”, *Краткие сообщения о докладах и полевых исследованиях Института истории материальной культуры*, nr. 35, 1950,

„rezolvată”, în mod simplist, după proclamarea independenței Moldovei, de către unii intelectuali (chiar din mediile academice) problema autohtoniei și continuității elementului daco-roman din acest teritoriu. Găsirea unor etimologii daco-getice (în-doienice!) și românești pentru hidronime de origine slavă sau turanică ori necunoscută (iraniană sau maghiară?) din Basarabia și Transnistria se regăsesc și într-o lucrare de sinteză publicată în anul 2000¹, a cărei concluzie este aceea că „hidronimele de origine daco-getică și cele românești [...] în spațiul interfluviilor Dunăre-Prut-Nistru rămân pentru vecie cei mai fideli străjeri ai daco-românismului nostru”².

Edificatoare pentru nivelul atins de fantasmagoriile dacismului protocronist sunt prestațiile, scrise și televizate, ale medicului Napoleon Săvescu, inițial atras de zamolxianism, implicat apoi în revitalizarea dacismului, operație pe care o vede ca făcând parte dintr-un demers patriotic ce vizează „renașterea națiunii române” prin cunoașterea „adevăratei istorii a românilor” (această formulă se regăsește ca un leitmotiv atât în scrierile sale eclectice, cât și în problematica congreselor de dacologie pe care le-a organizat în România, manifestări puternic mediatizate!). Acest dedicat animator al mișcării a reușit să reanime operele unor daciști ce păreau „expirați” (cei interbelici, precum Cesar Pruteanu cu *Cartea de Aur a Vitejilor și Limba Dacilor* sau Nicolae Minulescu, *Dacia, Țara Zeilor*) și să-i coaleză pe cei puțin aplicați, precum și pe alții „consacrați”, ca Adrian Bucurescu³, Constantin Iordache (*Documente din Renașterea Daciei*), Paul Lazăr Tonciulescu⁴, preotul D. Bălașa și Augustin Deac⁵, într-un grup ofensiv dedicat acestei finalități. Napoleon Săvescu a trezit mai întâi curiozități amuzate prin lucrarea sa *Noi nu suntem urmașii Romei*⁶, scriere care printr-un amestec debordant de date istorice, etnologice și versuri ad-hoc de proastă factură, se dovedește a fi proba de credință a unui dacist radical. Pornind de la teoriile lui Densușianu, de la care de altfel se revendică, dacistul vorbește despre „arieni, pelasgii, tracii” ca despre singurii strămoși îndepărtați ai românilor. Săvescu își construiește argumentația pe izvoare literare antice care între timp au fost științific evaluate de istorie, pe scrieri medievale, cronici și cosmografii tributare unui imaginar geocultural prolific și fantast, texte teosofice, etimologii aberante, antropologii simbolice, descoperiri arheologice desprinse din contextul interpretativ și metodologic științific, piese cunoscute de mult timp ca falsuri sau izvoare false, inventate de el însuși și de alți daciști. De asemenea, trimiterele la nume consacrate, ca Gordon Childe și Marija Gimbutas sunt neadecvate, trunchiate tendențios, desprinse din cadrul interpretativ propus de acești prestigioși cercetători ai civilizațiilor străvechi. Săvescu afirmă că civilizația tracă, fundamentată pe valorile străvechi ariano-vedico-pelasgice (creație preistorică, Imperiul Pelagic se întindea, după opinia dacistului, de la pustiurile Saharei până la munții

---

pp. 1-17. Cea mai substanțială informație (inclusiv bibliografică) și interpretările referitoare la interferențele dintre dacismul românesc și cel moldovenesc mi-au fost furnizate de colegul meu, arheologul și asistentul universitar Alexandru Sonoc, un bun cunoscător al istoriografiei moldovenești și est-europene.

¹ I. DRON, *Hidronimie românească (Basarabia și Transnistria)*, Pontos, Chișinău, 2001, pp. 127-148.

² *Ibidem*, p. 144; vezi și IDEM, „Transnistria: localități cu nume de origine antroponomică românească”, *Tyragetia. Anuarul Muzeului Național de Istorie a Moldovei*, nr. 10, 2002, pp. 111-125.

³ Adrian BUCURESCU, *Dacia secretă*, Editura Arhetip, București, 1998.

⁴ Paul Lazăr TONCIULESCU, *De la Tărtăria la Țara Luanei*, Editura Miracol, București, 1999.

⁵ Dumitru BĂLAȘA, *Țara Soarelui sau Istoria Daco-României*, Editura Orfeu, București, 2000; Augustin DEAC, *Istoria adevărului istoric*, Editura Tentant, Giurgiu, 2001.

⁶ Napoleon SĂVESCU, *Noi nu suntem urmașii Romei*, Editura Axa, Botoșani, 2002.

Norvegiei și din Italia până în Japonia!), a supraviețuit confruntării culturale cu Roma, etnogeneza de tip romanic fiind o invenție savantă. Mai mult chiar, grecii și romanii și-ar afla originile tot în civilizația pelasgică (de unde au preluat nu numai mitologia, ci și limba!). România ar fi vatra unei civilizații, cu trei milenii anterioare lumii sumeriene. Pelasgii – traci, geții, sciți, daci, iliri – erau numiți astfel nu după limba vorbită, pelasgică, numită și „latină străveche” (priscă), ci după localizarea lor geografică. Autorul neagă orice altă influență culturală și consideră, într-un autentic spirit rasist, că ADN-ul populației din Dacia a fost falsificat, la fel ca și conștiința sa istorică, prin cucerirea romană, că, altfel spus, pentru a folosi o terminologie moldovenească, a avut loc un proces de „mankurtizare”. Tipică pentru atitudinea sa vis-à-vis de discutarea izvorului arheologic ne pare povestea *Cloștii cu pui de aur*, pe care Napoleon Săvescu o consideră de inspirație pelasgică, o Pasăre Phoenix cu o cruce încârligată în cioc, pasăre care a aruncat un blestem teribil asupra indivizilor și popoarelor (destinul Rusiei ar fi fost marcat de acest blestem!). Contribuția lui A. Vartic¹, valorificată din plin de către susținătorul său, N. Săvescu, constă în sublinierea „uimitoarelor” cunoștințe tehnologice ale dacilor și a rolului lor civilizator, prin reconstituirea căilor de propagare a acestor informații, studiindu-se construcțiile geometrice care rezultă din unirea punctelor de pe hartă în care există diferite monumente și descoperiri arheologice „senzaționale”, atribuite pe drept sau nu dacilor. În anumite conjuncturi politice, daciștii moldoveni au fost, de altminteri, implicați și în unele acțiuni politice de o parte și de alta a Prutului. Destrămarea URSS a făcut posibilă convergențele daciștilor din România și Republica Moldova, ceea ce a avut ca efect realizarea unui circuit informațional și, în acest context, revigorarea temelor tradițional-daciste, prin intermediul mass-media și a sistemului educațional, presupus de proiectele de colaborare culturală. Un fenomen similar, dar mai puțin consistent, se constată și în rândurile comunităților românești și vlahice pe teritoriul fostei Iugoslavii, al Bulgariei, Greciei și Albaniei, așa cum sugerează și participările reprezentanților acestor comunități la manifestările organizate de asociațiile daciste românești (vezi proiectul de constituire în partea de nord-vest a Bulgariei a „statului” Triballia, proiect susținut de emigrația română din Occident, în primul rând de cea din Elveția, în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului al XX-lea!). Cea mai cunoscută tribună a daciștilor de pe ambele maluri ale Prutului este, din primăvara anului 2003, *Dacia Magazin* (director fondator dr. N. Săvescu), publicație lunară editată de către Dacia Revival International Society din New York, fundație instituționalizată de către același reprezentant al dacismului. Această publicație reprezintă, astfel, o concurență „reduciabilă” a mai vechiului buletin *Noi, tracii*, editat de către I.C. Drăgan, mai modest ca format și realizare grafică, mai greu accesibil publicului românesc, dar distribuit cu generozitate marilor biblioteci universitare din străinătate, prin intermediul organizațiilor și instituțiilor aparținătoare emigrației românești sau pe alte căi, mai greu de identificat. Dintre publicațiile daciste mai puțin importante, „reviste” care apar în România, amintim: *Getica* (București, din 1992, editor Gabriel Gheorghe), *Dochiana. Revistă de cultură* (din 1996), *Renașterea Daciei* (din 1992), *Făclia lumii* (din 2004, editată în Piatra Neamț). Daciștii sunt organizați în asociații active, precum Asociația Dacia Nemuritoare, animată de „etnologi și hermeneuți”² sau Asociația

¹ Andrei VARTIC, *Magistralele tehnologice ale civilizației dacice*, Editura Basarabia, Chișinău, 1997.

² Cosmin DUDUC, „Hultanii, continuatori ai spiritualității dacice în folclorul românesc”, *Dacia Magazin* (în continuare DM), nr. 13, 2004, p. 30.

„Monumenta Perennitatis“ din Iași. Au și institute „specializate“, precum Institutul de Cercetări și Cultură Dacică din București și Institutul Civilizației Dacice din Chișinău (director: Andrei Vartic), acces permanent la posturile comerciale și naționale de radio și televiziune din România și un post propriu de televiziune, *Dacia TV*, care emite în SUA, pentru comunitatea româno-americană (Queens, canalul 57 *QPTv* și Manhattan, canalul 34) și un site pe internet (www.dacia.org). Periodic se organizează chiar și manifestări „științifice“, precum Congresul Internațional de Dacologie (ajuns la cea de-a VII-a ediție, în 2006)¹ sau „Zilele Dacilor“ la Orăștie (în

---

¹ Sistemul de instituționalizare a demersurilor daciste patronate de Napoleon Săvescu, dar susținute material și de magnatul George Constantin Păunescu, precum și de autorități politice, începe cu organizarea în 15-16 august 2000 a „Primului Congres Internațional de Dacologie: Sarmizegetusa 2000“, cadru oficial al lansării cărții lui Napoleon Săvescu, *Noi nu suntem urmașii Romei*, lucrare devenită manifestul dacismului postcomunist. Între 15-16 august 2001 se desfășoară „Al II-lea Congres Internațional de Dacologie: Burebista 2001“, iar acțiunea beneficiază de legitimare prin prezența Preafericitului Teotist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și prin declarațiile poetului Adrian Păunescu, aflat la congres în calitate de Președinte al Comisiei de Cultură și Culte din Senatul României; de altfel, toate congresele daciste s-au bucurat de sprijinul unor cercuri și personalități de orientare naționalistă, chiar naționalist-extremistă, precum: prof. univ. Ioan Coja, gen. N. Spiroiu, gen. Paul Cheler (un apropiat al Partidului România Mare), I. Lupeș, fost consul general al României la New York, dar și donațiile generoase ale unor cetățeni occidentali seduși de mitologiile locale (vezi exemplul fostului ambasador al SUA la București, Michael Guest, care a donat 35 000 de dolari parohiei Densuș pentru restaurarea bisericii despre care dacii cred, conform unei teze baroce, că ar fi ridicată pe mormântul lui Longinus. Cu prilejul celui de al doilea congres și în tradiția celebrărilor naționalist-comuniste s-a dezvelit la Orăștie, din inițiativa lui Săvescu și a societății Dacia Revival, „în colaborare“ cu Consiliul Județean Hunedoara și cu Primăria orașului, un monument consacrat regelui Burebista. Același an este semnificativ și pentru fenomenul de multiplicare a canalelor media necesare propagandei daciste (vezi înființarea la New York a postului de televiziune *Dacia TV*, sponsorizarea „producțiilor“ de carte de profil și, nu în ultimul rând, îmbogățirea patrimoniului dacist prin achiziționarea de falsuri istorice și de scrieri ale istoriografiei baroce axate pe tema legitimărilor politice, precum cartea *Zamolxis Primus Getarum Legislator*, de Carolus LUNDIUS, Uppsala, 1687, scriere considerată drept sursă fundamentală pentru argumentațiile discursului dacist). Între 21-24 iunie 2002, la București, se organizează, tot la Hotelul Intercontinental, „Al III-lea Congres Internațional de Dacologie: N. Densușianu“. Militanții dacii continuă seria edificării de monumente, parte a patrimoniului afectiv și legitimator, prin ridicarea „primului monument“ dedicat lui Nicolae Densușianu (1846-1911), istoric văzut ca un fel de apostol al mișcării. Instituționalizarea mișcării daciste postcomuniste capătă mai multă consistență, o dovadă a dorinței de credibilitate și activism fiind „sponsorizarea parțială“ a săpăturilor arheologice de la Schela Cladovei și a construcției Parcului Cultural Cucuteni de la Iași. Un nou canal de propagare a ideilor daciste devine emisiunea de radio „Reînvierea Daciei“, emisiune inclusă în grila de programe a postului public „Radio România Cultural“. Cel de „Al IV-lea Congres Internațional de Dacologie: Tărtăria 2003“ își desfășoară lucrările între 19-20 iunie 2003 în același „spațiu de consacrare“. Scenariul ritualic este perfecționat: „Dezvelirea la Tărtăria, județul Alba a Primului Monument din istoria omenirii dedicat apariției scrisului în lume“, sponsorizări de lucrări scrise și arheologice, studii comemorative și evaluarea participării daciiștilor din Dacia Revival la al 38-lea Congres Internațional de Studii Medievale, desfășurat în luna mai la Western Michigan University, la o secțiune de dacologie?! Tot în 2003 începe editarea revistei *Dacia Magazin*, principală publicație periodică și centrală a daciiștilor din România. În 2004, „Al V-lea Congres Internațional de Dacologie: Civilizația Carpato-Dunăreană – rădăcini“ (25-26 iunie) prevede continuarea demersurilor anterioare (sponsorizări, editări de lucrări, achiziții patrimoniale, participări la manifestări științifice internaționale etc.). „Al VI-lea Congres Internațional de Dacologie: Kogaion“, desfășurat în aceleași condiții ca și anterioarele manifestări, între 30 iunie-1 iulie, subliniază continuitatea demersurilor instituționale din anii anteriori și impune debutul unor noi abordări a problematicilor daciste prin filmul documentar („serialul“ de filme documentare *Noi, dacii*) și prin Muzeul Virtual Dacic; tema dominantă a acestui congres constă într-o obsesie mai veche legată de topografia sacră. Planurile

octombrie 2004), manifestări care reușesc să atragă personalități de prestigiu ale vieții științifice din România, Republica Moldova, Bulgaria, Uniunea Serbia și Muntenegru, Italia, SUA, care astfel, în mod conștient/interesat, legitimează discursul dacist, puternic radicalizat după 2000. Se prefigurează oare academizarea discursului dacist? Oricum, există câteva repere teoretice și istoriografice care demonstrează perpetuarea unor clișee consacrate de istoriografia tradiționalistă. Clișeele istoriografice presupuse de discursul dacist sunt, de foarte multe ori, nu doar substanța unei istoriografii conservatoare, ci și reflexul unor neputințe culturale cu substrat subiectiv sau metodologic (istoricul care „acumulând, decenii de-a rândul o informație bogată, dar de un anumit tip, nu e dispus să o lase la o parte ca să învețe altceva”¹). Un caz clasic este acela al lui Dumitru Berciu, director al Institutului de Tracologie în epoca ceaușistă, autor al studiilor care au contribuit la materializarea viziunii mitologizante vis-à-vis de istoria românilor². D. Berciu, în 1991, în relație cu proclamarea independenței Republicii Moldova și din perspectivă unionistă, legitima istoricitatea apartenenței Basarabiei la marele proiect statal dacic și la romanitatea carpato-danubiano-pontică: „...viața istorică a Moldovei dintre Prut și Nistru depănându-se din cele mai îndepărtate timpuri împreună nu numai cu cea a Moldovei întregi istorice, dar întotdeauna cu aceea a Daciei străvechi și a Dacoromaniei”; după aserțiunile istoricului, străvechimea etnică era asigurată „de aceleași comunități de oameni” care se regăseau în acest spațiu consacrat, încă din paleolitic³. Se afirmă astfel clișeu istoriografiei naționalist-comuniste cu referire la mitul unității primordiale, motiv fundamental al imaginarului istoric cultivat prin literatura de specialitate, dar mai ales prin formele culturii enciclopedice și prin manualul de istorie din epoca ceaușistă. Berciu reactualizează clișeu „unității primordiale”, pe cel al marelui stat dacic centralizat și unitar, tradiție statală pe care se va sprijini „Dacoromania”, un fel de stat sui-generis, o realitate istorică și etnoculturală, bază a etnogenezei românești desfășurate în tot spațiul carpato-danubiano-pontic. Ultimului clișeu rozentat de autor, de natură apologetică și mitologică, acela al „istoriei de patru ori milenare” îi revine rolul de a susține și revendica „întoarcerea națiunii la unitatea ei primordială”, deci împlinirea unui proiect politic⁴. Viziuni similare sunt prezente și în analizele lui Nicolae Ursulescu, specialist în probleme de istorie veche și arheologie, care preocupat fiind de conflictele

---

de viitor ale activiștilor mișcării lui N. Săvescu, expuse în nr. 22 al revistei *Dacia Magazin*, par să continue proiecția dacistă. Această cronologie „pentru uzul tuturor” ne-a fost inspirată din evaluările punctate în respectivul număr al revistei, dar și de conținutul eclectic al aparițiilor anterioare. De asemenea, un detaliu „de ceremonial” ne pare semnificativ, căci la fiecare dintre manifestările mai înainte menționate s-au lansat/cântat imnuri menite să fortifice credința în identitatea dacică. „Melodii” precum *Imnul Dacic* (2000), *Geneza poporului Dac* (2001, pe versuri de Mihai Eminescu!), *Marș Dacic* (2002), *Imnul tinerilor Daci* (2003), *Cei ce au crezut că pot învinge Dacii* (2004) și *Voi Daci nu mai tăceți din gură* (2005) par palide copii ale cântecelor legionare. De altfel, aceste expresii ale fervorii naționaliste sunt tipice pentru activitățile de tip grupuscular impuse de naționalismul radical, frecvent întâlnit și în cultura politică radicală occidentală. Parte din aceste demersuri daciste încep să semene cu eforturile de tip „cercetare științifică aplicată” desfășurată, în timpul regimului nazist și sub auspiciile lui Himmler, de către asociația *Ahnenerbe*, ca și de Bruno Beger, antropologul interesat să demonstreze originea ariano-tibetană a germanilor!

¹ Andrei PIPPIDI, „Pseudoreforma istoriografiei românești”, *Xenopoliana*, an VI, nr. 3-4, 1998, p. 120.

² Dumitru BERCIU, *De la Burebista la Decebal*, Editura Politică, București, 1976.

³ IDEM, „Cuvânt pentru Basarabia și Bucovina”, *Academica*, anul I, nr. 9, 1991, p. 4.

⁴ *Ibidem*, p. 6.

daco-romane le „vede“ ca pe o ciocnire între două civilizații de aceeași influență; curcirea romană ar fi oprit din evoluție o societate superioară, similară din punct de vedere instituțional cu cea greacă. Monoteismul dacilor și modelul cultural superior au făcut posibilă „noua sinteză creatoare în spațiul carpato-dunăreano-pontic: etnogeneza românească”¹. Astfel de abordări, mai numeroase la începutul primului deceniu postcomunist, par să fie abandonate din a doua jumătate a perioadei amintite. Din nefericire, prezența unor nume de marcă ale istoriografiei românești la congresele de tracologie mai înainte menționate, precum și girul unor oficiali, creează noi oportunități pentru reconsiderarea unor teme daciste și în discursul academic².

Temele dacismului postcomunist se constituie într-un registru subțire de teorii și motive, care vizează, în primul rând, reinventarea discursului istoriografic tradițional prin reinterpretarea din perspectivă dacistă a descoperirilor arheologice mai vechi sau mai noi, precum: revendicarea originii etnoculturale autohtone pentru Tezaurul de la Pietroasa, privit, totodată, ca expresie a unor interferențe materiale și spirituale daco-egiptene de la începutul mileniului II î.Chr.³; atribuirea statutului de „cel mai bătrân om al planetei” defunctului de la care provin resturile osteologice considerate drept cele mai vechi dintre cele descoperite în România („Ion” din Peștera Oaselor din jud. Caraș-Severin); legarea descoperirilor de la Tărtăria de teoria primordialității scrisului în spațiul carpato-dunărean⁴; considerarea monumentului roman de la Adamclisi drept altarul „împăratului Buerebuiastas”⁵. Acestui demers i se adaugă prezentarea de artefacte false drept descoperiri arheologice autentice (plăcuțele de plumb de la Sinaia, considerate drept „o cronică a poporului dac”⁶; așa-zisul „sfinx de la Zărand”, privit drept statueta pelasgică din 12 000 î.Chr.⁷) și inventarea de false legende monetare⁸; supralicitarea unor manuscrise/falsuri baroce – precum *Codex Rohonczy* – considerate drept documente autentice care oferă datele necesare pentru a acoperi lacunaritatea informațională a perioadei istorice legate de problematica etnogenezei și a apariției primelor „formațiuni politice românești”; căutări, în spirit „postmarrist”, de „artefacte lingvistice” care să demonstreze continuitatea culturală daco-română⁹; rediscutarea cronologiilor consacrate și a momentelor culturale consacrate ale civilizației traco-dacice și ale culturii tradiționale românești din perspectiva construirii unei imagini complexe a superiorității protoistoriei poporului român¹⁰, văzute ca spațiu-matrice al

¹ Nicolae URSULESCU, *Dacia în cadrul lumii antice*, Editura Unirea, Iași, 1992, p. 55.

² V. aprecierile noastre despre studiile care abordează zalmoxianismul ca religie și normă.

³ Gheorghe V. CĂRLAN, „Tezaurul de la Pietroasa și prințesa Khnumet (1914-1876 î.e.n.). Dovada legăturilor materiale și spirituale dintre Tracia antică și Egiptul antic în milenii VI-I î.e.n.”, *DM*, nr. 13, 2004, p. 17.

⁴ Mihai POPESCU, „Premergătorii scrisului în valea Dunării”, *DM*, nr. 13, 2004, pp. 8-9; C. BRANISLAV STEFANOSKI, Al. DABIJA (R. Macedonia), „CADMEI – Protoscrierea la antineanlji shi năștarea a număljei di Ilirr”, *DM*, nr. 13, 2004, pp. 46-47.

⁵ Adrian BUCURESCU, „Adamclisi, altarul împăratului Buerebuiastas”, *DM*, nr. 8, 2003, p. 28.

⁶ Aurora PEȚAN, „Plăcuțele de plumb de la Sinaia – o sursă excepțională de cunoaștere a istoriei și civilizației dacilor”, *DM*, nr. 13, 2004, p. 3; Adrian BUCURESCU, „O cronică a poporului dac pe plăcuțe de plumb”, *DM*, nr. 14, 2004, pp. 18-19.

⁷ Teodor ARDELEAN, „Sfinxul de la Zărand”, *DM*, nr. 13, 2004, p. 31 ș. u.

⁸ Mariana GAVRILESCU, „Mitologii, legende și simboluri astrale la daco-geți”, *Suceava. Anuarul Muzeului Județean*, 36-38, 1999-2001, pp. 655-657.

⁹ G.D. ISCRU, „Despre paleografia limbii române”, *DM*, nr. 13, 2004, pp. 6-7; Gheorghe SĂVOIU, „Vechi rezonanțe getice în numele cuprinse în «Biblia de la București» (1688)”, *DM*, nr. 13, 2004, p. 18.

¹⁰ Silviu N. DRAGOMIR, „Iliada, citită ca sursă a protoistoriei poporului nostru”, *DM*, nr. 13, 2004, pp. 28-30; G.D. ISCRU, Margareta CRISTIAN, „ORFEU – un mare inițiat, înțelept, reformator,

istoriei universale¹, idee prezentă în toate lucrările daciștilor postcomuniști; originea temelor discursului oficial al Bisericii în religia geto-dacică și rolul primordial al misionarilor și teologilor daco-romani în răspândirea creștinismului². Integrarea discursului dacist în tematica mai largă a etnocentrismului autohtonist, a cărei expresie o constituie și eminescolatria, este ilustrată de conexiunea forțată stabilită între tematica dacică a unor scrieri eminesciene și „o vatră traco-dacică cu obiecte specifice” (între care fragmentele unei amfore romane întregibile, descoperire firească și relativ frecventă în mediul carpatic din Moldova, fragmente găsite sub temeliea casei Eminovici din Ipotești, mai precis a atenansei în care ar fi dormit băieții familiei). Superioritatea rasială a dacilor trebuie să se reflecte mai ales în spiritualitatea lor. Tipică pentru această obsesie cultural-politică este inventarierea tuturor vârfurilor carpatice drept prezumtive spații kogaionice – locuri sacre, canale privilegiate de comunicare cu divinul (vezi felul în care la penultimul congres dacist a fost exploatată până la sațietate și această temă), obsesia Atlantidei. Oscilante și problematice sunt raportările la creștinism. Astfel, dacă unii dintre daciști tind să sublinieze elementele de continuitate spirituală (de la zalmoxianism la isihasmul ortodox, vezi și retorica articolelor din revista *Făclia Lumii*), alții văd în zalmoxianism un strămoș al creștinismului; daciștii radicali neagă orice legături cu iudaismul și creștinismul, dorind transformarea zalmoxianismului în ideologie, cod moral și religios. Studiilor mai vechi care dezvoltă teme cu privire la caracterul uranian al religiei dacilor, caracter care a favorizat creștinarea acestora și respectiv perpetuarea modelului zalmoxian ca și cod normativ, moral³ li se adaugă lucrări mai noi care continuă ideea conturării zalmoxianismului drept „vârstă de aur” a omenirii, timp în care viața este o condiție a postexistenței paradisiace, iar pe

---

poet prin excelență și exponent al dreptei credințe a națiunii traco-geto-dace”, *DM*, nr. 13, 2004, pp. 38-39; Zoia Elena DEJU, „Epodele zalmoxiene – importanța lor în cultura populară și spiritualitatea geto-dacă”, *DM*, nr. 13, 2004, pp. 35-36; Gheorghe ȘTEFAN, „Zalmoxis în cântecul bătrânesc”, *DM*, nr. 13, 2004, p. 38; Ioana CRIȘAN, „Industria casnică textilă – suport al autohtoniei și continuității noastre în Carpați”, *DM*, nr. 13, 2004, p. 19; Ștefan ENACHE, „The Christening of the Daco-Roman and Romanian Folklore”, *Symposia, Caiete de antropologie*, 2003, pp. 101-114.

¹ Napoleon SĂVESCU, *Noi nu suntem urmașii Romei*, cit.; IDEM, „Întăia diasporă carpato-danubiană”, *DM*, nr. 8, 2003, pp. 18-19.

² Gheorghe DRĂGULIN, „Străromânul Ioan de Schitopolis în lumina cercetărilor ultimelor decenii”, *DM*, nr. 13, 2004, p. 18; Alexandru STAN, „Din Operele Sfântului Ioan Cassian (360-435), Părinte al Bisericii Universale: «Conferințe Spirituale». A doua Conferință a lui Abba Moise: Despre Discreție”, *DM*, nr. 13, 2004, p. 44; Theodor DAMIAN, „Limba misiunii creștine în spațiul carpato-danubiano-pontic în primele secole după Hristos”, *DM*, nr. 14, 2004, pp. 22-24.

³ V. îndeosebi S. STOICA, *Viața morală a geto-dacilor*, Editura Universității, București, 1984, p. 50. Remarcăm, de asemenea, câteva studii care au abordat din perspectivă ideologică și mitologizantă această problematică, atât în perioada interbelică, cât și în epoca totalitarismului comunist: J. COMAN, „Zalmoxis. Un grand problème gète”, *Zalmoxis. Revue des Études Religieuses*, no. 3, 1939, Paris; IDEM, „Décénée”, *ibidem*, no. 3, 1940-1942, Paris, pp. 103-160; IDEM, „Zalmoxis et Orphée”, în *Ex sertis Kazarovianis seorsum expressum (Serdicae)*, Sofia, 1950, pp. 174-184; E. VASILESCU, „Problema religiei geto-dacilor în lumina noilor cercetări istorice și arheologice”, *Ortodoxia*, nr. 5, 1953, p. 4 ș.u.; Raffaella PETAZZONI, „Il «monoteismo» dei Geti”, *Glasul Bisericii*, nr. 21 (5-6), 1962, pp. 103-160; N. MAXIM, „Religia vechilor popoare carpato-danubiene în opera lui Vasile Pârvan”, *Studii teologice*, nr. 18 (5-6), 1966, pp. 325-333; IDEM, „Caracterul uranian al religiei geto-dacilor”, *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 43 (7-8), 1967, pp. 611-622; IDEM, „Riturile de înmormântare de pe teritoriul țării noastre din cele mai vechi timpuri până la apariția creștinismului”, *Studii teologice*, nr. 19 (3-4), 1967, pp. 189-205; D.I. CIOBOTEA, „Elemente ale religiei geto-dacilor favorabile procesului de creștinare a strămoșilor”, *Studii teologice*, nr. 28, 1976, pp. 611-622; Eugen FRUCHTER, Gabriel MIHĂIESCU, „Contribuția gândirii antice din Dacia...cit.”.

Zalmoxis drept „mare legislator, Zaratuștra și Moise al geților”¹. De altfel, majoritatea studiilor din istoriografia română despre religia dacică denotă defazarea teoretică². Teoria lui Eliade despre o confrerie războinică dacică de tipul acelor *Männerbünde* indo-europene și care s-ar fi bazat pe identificarea luptătorilor cu lupii (motiv fundamental în dimensiunea mitică a istoriei dacilor!), se bucură și astăzi de abordări științifice³. Teoria lui Mircea Eliade fundamentată pe presupuneri lingvistice „nu mai poate fi considerată valabilă”⁴ interpretările sale pornesc de la existența unor concepții religioase afirmate doar în cadrul general indo-european; de asemenea, tezele sale erau influențate și de contextul ideologic al epocii (mitologia naționalistă cunoaște faza argumentațiilor filosofice și antropologice). Cultul eliadesc a avut, în postcomunism, ca efect o „acceptare largă și neproductivă” a teoriilor istoricului religiilor (vezi teza cultului zalmoxian ca și cult inițiativ). Și în viitor, cu certitudine, multe dintre ideile lui Eliade vor genera reevaluări și reînțemeieri, dar teza confreriei lupilor nu este susținută de argumente relevante⁵.

Temele antisemite în discursul public postcomunist sunt vehiculate îndeosebi în relație cu problematica instaurării comunismului în România, evreei fiind considerați responsabili de fenomen, ba mai mult, factorii fervenți ai acestuia. De asemenea, emergența discursului naționalist (îndeosebi neolegionar) presupune prezența unor atitudini negaționiste radicale. Antisemitismul românesc tot mai prezent în spațiul public, resuscitează antisemitismul tradițional (popular, dar și academic), propunând radicalizări și reevaluări ale imaginarului antisemit din perspectiva negaționismului radical. Cel mai activ stereotip al perioadei postcomuniste, stereotipul „evreului conspirator” (manifestare a conspirației iudeo-masonice și iudeo-bolșevice) îi alocă evreului responsabilitățile îndelungatei și confuzei noastre tranziții (de câte ori se caută vinovații unui fenomen care afectează comunitatea, ei se identifică în comunități/indivizi din aria altei culturi și nu în disfuncționalitatea propriei comunități). Discursul antisemit s-a manifestat, fiind tolerat de autorități, atât la nivelul înscrisurilor antisemite și xenofobe, devastări de cimitire evreiești, expoziții plastice, lansări de carte⁶, comemorări legionare, în discursul antisemit al

¹ Nicolae HURDUZEU, „Considerații privind viața morală a geto-dacilor reflectată în mărturiile literare din Dacia preromană”, în *Studia Historica et Archeologica. In Honorem Magistrae Doinea Benea*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2004, p. 215.

² Dan DANA, „Dacii și lupii. Pe marginea teoriei lui Mircea Eliade”, *SCIVA*, tom 51, nr. 3-4, 2000, pp. 153-174.

³ Constantin PRUT, *Calea rătăcită...cit.*, p. 119; V. SÂRBU, *Credințe și practici funerare, religioase și magice în lumea geto-dacilor*, Editura Poto-Franco, Galați, 1993, p. 134; I. GHINOIU, *Vârstele timpului*, Editura Știința, Chișinău, 1994, pp. 82-85; Silviu SANIE, *Din istoria culturii și religiei geto-dacilor*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1999, pp. 106-112; A. FURTUNĂ, „Moșteniri geto-dace în cultura populară românească”, *Thraco-Dacica*, nr. 17, 1996; M. COMAN, *Bestiarul mitologic românesc*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996 (secțiunea „Lupul”), pp. 181-187.

⁴ Dan DANA, „Dacii și lupii...cit.”.

⁵ *Ibidem*, p. 20.

⁶ În 2003 am asistat la Sibiu, în sala festivă a Bibliotecii „Astra”, la o lansare a cărților *Situația evreilor din România (1939-1941)*, coord. Constantin BOTORAN și Alesandru DUȚU, precum și *Legionarii noștri*, de I. COJA; „evenimentul” a fost o mixtură halucinantă, prilej de manifestare a retoricilor legionare tradiționale antisemite, condimentate acum cu motivele unui negaționism violent și profetic (în sensul că legionarii prezenți și simpatizanții lor proiectau asupra evreilor responsabilitățile unui al Treilea Război Mondial; în acest context, conform aserțiunilor propuse, „rasei dace, cea mai veche din spațiul etnogenezelor”, i-ar reveni o misiune escatologică. În 22 iunie 2005, tot la Biblioteca „Astra” din Sibiu, s-a lansat scrierea *Un dac cult – Nicolae Petrașcu*, de Gheorghe JIJIE; cartea editată la Editura Elisavaras a devenit pretextul comemorării secretarului

unor politicieni¹, precum și prin activitatea unor grupări cu o ideologie compozită dacist-satanistă și extremistă². Discursul public de inspirație antisemită s-a propagat, îndeosebi prin periodice³, dar și prin activismul și radicalismul ideologic al unor asociații și cercuri naționaliste (naționalist-comuniste, legionare, antonesciene, anticomuniste, spiritualiste-yoghine și ortodoxiste, sincretice)⁴. Responsabile de răspândirea ideilor extremiste care utilizează retoricile daciste sunt și editurile care promovează literatura naționalistă, xenofobă, antisemită, secundar ficțională și istorică dacistă⁵. Această literatură minoră, ignorată de mediile academice, literatură cu un segment semnificativ de consumatori culturali, a avut ecou mai ales în rândurile adolescenților atrași de profilul soteriologic al eroilor daci. Influența textelor se justifică și prin maniera în care teme majore ale discursului istoric național

---

general al Mișcării Legionare, dar și ocazia exaltării legionarismului, considerat de Marcel Petrișor, unul dintre organizatorii manifestării, drept „cea mai interesantă aventură a istoriei românești”. Aceste manifestări, care au ca temă centrală „redeșteptarea/renașterea națională” prin tradiția legionară, abordează motivele conexe ale antisemitismului, precum și cultivarea cultului strămoșilor daci și al „martirilor națiunii”; excesele semantice, trimiterile la – pathos, ethos, logos, tragos – pe lângă ridicolul involuntar, demonstrează nevoințele reideologizărilor Mișcării.

¹ Nu este în intenția noastră să disecăm aici elucubrațiile antisemite ale lui discursurilor lui Corneliu Vadim Tudor, Marian Munteanu sau Gigi Becali.

² Vezi scandalul Gebeleisis (grup satanist, antisemit, antițigănesc și zalmoxian), activitățile „parapsihologice” dacist-antisemite ale lui Lorin Fortuna și ale asociației Astral, precum și a celor care animă activitățile Editurii Obiectiv din Craiova.

³ Încă din primele luni ale anului 1990 au apărut, și unele chiar s-au impus, publicații cu un pronunțat caracter naționalist-xenofob și antisemit/iudeofob, precum: *România Mare*, cu Eugen Barbu ca director fondator și Corneliu Vadim Tudor, ca redactor-șef; *Europa*, redactor-șef fiind Ilie Neacșu; *Gazeta de Vest*, avându-l ca director pe Ovidiu Gules; *Puncte cardinale*, coordonată de Gabriel Constantinescu; *Națiunea și Renașterea bănățeană*, patronate de controversatul om de afaceri Iosif Constantin Drăgan, un dacist redivivus. Din a doua parte a deceniului postcomunist s-au afirmat și: *Mișcarea* lui Marian Munteanu; *Noua Dreaptă*, condusă de Radu Sorescu; *Permanențe*, redactor-șef fiind Mircea Nicolau; *Atac la persoană*, coordonată de Dragoș Dumitriu; *Vremea dreptei național-creștine*, avându-l ca director pe Nicolae Henegariu și mai noile publicații *Cuvânt legionar*, cu directorul Nicador Codreanu (?!) și *Obiectiv legionar*, coordonată de Șerban Suru, în calitate de director și Adrian Deputatu, ca redactor-șef. Dacă unele dintre publicațiile legionare și prolegionare și-au încetat aparițiile din motive politice, alte periodice, susținute și de organizații politice, îndeosebi *România Mare* și *Puncte Cardinale* au tiraje însemnate și un segment semnificativ de cititori; unele dintre aceste periodice sunt de altfel organele de presă ale unor mișcări sau partide politice de extremă dreaptă. Astfel, *România Mare* și *Politica* reprezintă ideologia partidului România Mare (PRM). Prin *Noua Dreaptă* se exprimă Partidul Dreptei Naționale (PDN), *Mișcarea* reprezintă Mișcarea pentru România (MpR). *Gazeta de Vest*, *Puncte Cardinale* și *Permanențe* promovează procesul de reabilitare a mișcării legionare și de reînviere a acesteia ca singură cale de „renaștere națională”.

⁴ Liga Mareșal Antonescu, Centrul de documentare și activitate legionară, Fundația Anastasia, Uniunea Vatra Românească, Fundația George Manu, Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români (ASCOR), Fundația Rezistenței Armate Anti-Comuniste, Astral etc.; manifestări naționalist-daciste, subliminal antisemite, se înregistrează și în activitățile culturale promovate cvasi-oficial de unele filiale ASTRA și Asociația Pro Basarabia și Bucovina. De regulă, ele constau în lansări de carte, pelerinaje care resuscită discursul dacist de inspirație legionară – vezi la Sibiu, în 2003 lansarea cărților lui Coja și în 2005 a controversatului nr. 3, 2005 din revista *Transilvania*, număr dedicat, în manieră paradoxală, Holocaustului!

⁵ Editura Revistei Fundației Drăgan, Editura Miracol, Editura Majadahonda, Fundația Buna Vestire, Editura Kogaion, Editura Varanha, Editura Gemenii, Editura Pavel Coruț, Editura Elisavros, Editura FRONDE, Editura Alma, Editura Aurelia, Editura Nirvana, Editura „Roza Vânturilor”, Editura FF Press, Editura Intact, Editura Eurasia, Editura Țara Noastră, Editura Axa, Editura Obiectiv (Craiova), Editura Risoprint, Editura Ananta, Editura Samizdat, Europa Nova, Editura Lucman, Editura Bravo Press, Editura Mișcării Legionare etc.

sunt vulgarizate și reinterpretate din perspectiva unei retorici de criză. Căutarea eroilor într-o străveche și ipotetică „vârstă de aur” (ne referim la imperiul pelasgilor) face parte din instrumentarul, deja desuet al reconstrucțiilor mitologice. Retragerea în trecut (de fapt, semn al neadaptării și al incapacității de reformulare socială și identitară) și jertfa devin reperele comportamentului socio-cultural propus într-o lume considerată ostilă și conspiratoare.

Atitudinile antisemite devin pandantul ipostazelor de exacerbare identitară realizată pe suportul tradițional al victimologiei, pe exaltările ortodoxist-daciste. Pe noi, ne surprind combinațiile naționaliste, paradoxal constituite între dacism și ortodoxism, dacism-religii alternative, acestea din urmă fiind și virulent antisemite prin refuzul iudaismului, privit ca religie subversivă și unilaterală și prin literatura ficțională și istorică minoră. Astfel de atitudini amintesc de neopăgânismul nazist, de încercările de arianizare a creștinismului, agreată și de unii teologi protestanți. Astfel, Gh.D. Iscru, demonstrând vechimea statului la traco-geto-daci, vechime anterioară cu o jumătate de mileniu fondării Romei, depășește limitele subiectului dacoman, lăsându-se posedat de dimensiunea antisemită a naționalismului pe care îl cultivă. Surprinzătoare, pentru un intelectual al modernității, este reiterarea unor stereotipuri iudeofobe specifice medievalității și iudeofobiei populare, precum acela al evreilor ca popor deicid. În mod concret, deicidul (răstignirea lui Isus) ar fi „marele păcat originar al evreilor talmudiști”. Guvernatorul roman Pilat din Pont, „prefectul get” este absolvit de orice responsabilitate¹. Atitudinea antisemită a autorului pare determinată de maniera în care acesta raportează zalmoxianismul la creștinism. Conform demonstrațiilor lui Iscru, dacii au fost primii monoteiști, religia lor presupunând adorarea lui Zalmoxis, care precum Isus mai târziu, reprezenta modalitatea divino-umană de teofanie și redempțiune. Din această perspectivă, mozaismul îi pare dacistului o religie unilaterală; astfel, se ignoră rădăcinile veterotestamentare ale creștinismului, în schimb, zalmoxianismul este statuat drept sursă a creștinismului². Iudeofobia este exersată de publicațiile care în ultimii ani mitologizează etnogeneza românească după oferta mitogenetică fascistă. Conform unor astfel de aserțiuni, românii s-ar origina într-un popor primordial, arian, popor predestinat unui destin inegalabil, evident după ce acesta va distruge „conspirația iudeo-masonică”³. Soluția propusă de acești daciști extremiști vizează deziudaizarea culturii europene și a creștinismului! De altfel, cei mai mulți dintre daciștii /naționaliștii extremiști numesc istoria modernă a lumii drept „Jew Age” și consideră iudaismul o adevărată „otrăvă”, „pecingine”, iar pe evrei responsabili de spargerea unității originare a Lumii și a Legii, devenind „stăpânii lumii” și determinând gândirea acesteia prin „confuzia” creării limbilor și prin uzurpările iudaismului, religia impusă de „Moise, un rebel mistic”⁴. Paranoia iudeofobă merge până la definirea confesiunii ortodoxe drept „religia iudeo-greacă”⁵ și la „reinterpretarea” istoriei universale din perspectivă dacistă. Cităm pentru edificare câteva dintre formulele dogmatizate, formule care demonstrează dimensiunile unor astfel de viziuni elucubrante, dar cu o oarecare priză la consumatorul de cultură:

¹ Gh.D. ISCRU, *Traco-geto-dacii...cit.*, p. 38.

² *Ibidem.*

³ V. NEOFIT, *Înfruntarea jidovilor*, Samizdat, București, 2000; Alexandru DOBOȘ, *Dacia contra Antihrist*, Editura Obiectiv, Craiova, 2004.

⁴ Pavel CORUȚ, *Războiul zeilor*, Editura Pavel Coruț, București, 1998, p. 150.

⁵ IDEM, *Expediția Cap Univers*, Editura Gemenii, București, 1996, p. 161.

„*Biblia* a fost furată de la geți de evrei, *Vechiul Testament* este cea mai mare operă de manipulare din istoria Terrei [...] *Vechiul Testament* are prea puține motive pentru a exista în *Biblia* ortodoxă, alături de *Noul Testament*, adevărata carte a înțelepciunii și pacifismului!"; „... legenda lui Isus este identică cu cea a lui Zalmoxe-Apollo; de altfel, însuși numele său (grecesc) ne spune că era perceput drept... Apollo-zeul Soarelui: Alsus – citit Iesus («Fiul», în... limba dacilor) Christ-theos («Zeul de aur» sau.. blond ca Apollo – zeul Soarelui)”; „... ca și Ramses II, Isus era blond și de statură foarte înaltă (în genul extraterestrilor de 1,90-2,00m, numiți de milenii, ca și acum «Profesorii» sau «Veghetorii»). Atât Isus cât și Ioan Botezătorul fuseseră... ucenici ai esenienilor, perfecționați la rândul lor de preoții daci! Dacă esenienii erau evrei, cum se spune, de ce credeau în... Zeul Soare și își primeau învățăturile din Dacia? Dar, mai ales, de ce îi numeau pe evrei «Fii Întunericului»? Toate acestea, inclusiv alte multe informații șocante, dezvăluie unul din marile secrete ale Omenirii, pe care Unii le-ar dori ascunse pe vecie: esenienii, Iisus Christos și parte din Apostoli nu erau evrei! Ei participau doar la un foarte vechi război ideatic dintre două tabere formate încă de la plecarea lui Ab. Ram din Sumer și transformarea lui în Abraham/Avraam, încercând să aducă Lumina și în «tabăra adversă». Zalmoxe le oferise demult geto-dacilor *Noul Testament*”¹.

Aceeași sursă, din perspectivă antisemită și autohtonistă, abordează și procesele contemporane, mai ales globalismul pe care îl definește drept o altă formă de „Internaționalism evreiesc”². Tentativa de inserare a misticii daciste nu a rămas doar în faza de proiect. Astfel, în timp ce Lorin Fortuna, animatorul asociației Astral, ține prelegeri pe posturile de televiziune manageriate de Dan Diaconescu (OTV și D.D) despre inevitabila naștere și venire în glorie a lui Mesia din... Bucovina, mișcări religioase postdecembriste – Noul Ierusalim, Fiii Luminei, Mișcarea Elta și grupusculele cu activități ezoterice, chiar sataniste, precum Gebeleisis – au încercat și încearcă să încorporeze dacismul în proiectele escatologice de transformare a României în spațiu al restaurării universale, al mântuirii colective (vezi paradigma Bucureștiului ca centru al lumii, ca Noul Ierusalim, paradigmă lansată încă de la începutul anilor '90 de revista *Arhetip*, publicație de profil yoghin și secundar „New Age”).

Această mixare de teorii și reprezentări conspiraționiste, antisemite și oculte (un fel de sincretism „New Age” care reunește cunoștințe de istoria religiilor introduse în texturi anacronice, parapsihologie, ezoterism, biogenetică și biopolitică), această „vulgată” naționalist-radicală este specifică etapelor premergătoare constituirii ideologiilor extremiste. Considerăm că în ultimii ani (după 2000) s-a ajuns la o „clarificare ideologică”, exprimată printr-un oarecare consens asupra unor teze fundamentale pentru viitoarea ideologie cu valențe politico-religioase, de tip escatologic și soteriologic. Literaturii de popularizare și celei de ficțiune, prin implicarea rolului formativ al afectelor, le revine sarcina de a face accesibile și convingătoare ideile daciste. Tradiția se revendică de la „bibliografia” ezoterică. Titlurile de referință pentru astfel de trimiteri sunt: N. Densușianu, *Dacia preistorică* (devenită, după 1989, un fel de Biblie a dacștilor); Mihail Sadoveanu, *Creanga de Aur*; Vasile Lovinescu, *Monarhul ascuns*; Iosif Constantin Drăgan, *Noi, tracii și Imperiul romano-trac*; Ioan Petre Culianu, *Călătorii în lumea de dincolo*; Victor Kernbach, *Enigmele miturilor astrale*. Producții mai noi, dar și mai fanteziste precum cele propuse

¹ Eugen DELCEA, „Cuvântul editorului”, în Alexandru DOBOȘ, *Dacia contra Antichrist*, Editura Obiectiv, Craiova, 2004, pp. 6-7.

² *Ibidem*, p. 12.

de: Adrian Bucurescu, *Dacia magică, Dacia secretă și Atlanții din Carpați*; Sorin Ștefănescu, *Sfidarea timpului*; Titus Filipaș, *De la mitul astral la astrofizică* – cel puțin, acestea sunt textele utilizate cu asiduitate de Pavel Coruț, cel mai citit scriitor minor de după 1989¹. Finalitatea romanelor SF publicate de scriitor, declarată în prefețe, postfețe și în narațiuni, pare a fi realizarea unei noi conștiințe identitare:

„Ați înțeles deja că noi, românii, suntem urmașii varainilor (varankilor), ramaiașilor, militilor, hiperboreenilor, pelasgilor, geto-dacilor. S-ar cuveni ca la fiecare facultate să se introducă un curs de istoria neamului geto-dac despre care anterior nu ni s-a spus nimic, respectiv mileniiile VIII-I î.Chr. Acolo se află rădăcinile celeste din care putem renaște”².

Cel care ilustrează în proza coruțiană „originea pură” și această nouă mistică naționalistă este personajul Varain, un fel de supraerou extraterestru de sorginte zalmoxiană, în fapt o exacerbare și autohtonizare a responsabilităților lui Superman sau Batman, populare producții de benzi desenate și filmice din cultura occidentală. Încă din primul deceniu postcomunist, dacismul a fost o replică autohtonistă la problema integrării în aria culturii europene, spațiul tradițional românesc fiind perceput ca aria originară a civilizației umane; sunt amintite, în acest sens, spațiile mitice ale istoriei străvechi, precum Hiperboreea, Varanha și Dacia³ sau chiar Atlantida; mai mult, după daciști precum Eugen Delcea și P.L. Tonciulescu, românii sunt urmașii legitimi ai „Oamenilor Primordiali”, urmașii singurului popor terestru; „istoria începe în Carpați”, cadrul geografic al României fiind leagănul speciei umane, „axa spirituală ariană care leagă Orientul vedic de Occidentul vedic”⁴! Delirul dacist atinge apogeul prin profețiile lansate cu referire la viitorul statut (istoric și spiritual) al României: *România, paradisul regăsit*⁵; daciștii extremiști, așa cum am mai subliniat, diletanți ca formație, îi prevăd (apropro de apelul lor la vizituni parnormale) României roluri de excepție: Rmania (România), ca „izvor al neamurilor”, dimensiune pomenită în Biblie (carte considerată de inspirație sumeriană!), „Pământul Făgăduinței”, „Paradisul regăsit”, iar Bucureștiul va deveni „Noul Ierusalim”⁶. Acești daciști radicali, care consideră desuetă problematica săvesciană, afirmă că se află în posesia adevărului istoric:

„Acum suntem în măsură să dovedim că, într-adevăr, civilizația umană post-diluviană s-a născut în Carpați, că Oamenii Primordiali de care vorbesc tăblițele sumeriene s-au născut aici și s-au împrăștiat în toată lumea, Sumer, Egipt, Ind, Grecia, Roma, chiar și America Latină. Că Vechea Atlantidă era locuită de etruscii plecați din Maramureș, că Hyperboreea era în această zonă, că la Porțile de Fier se aflau Coloanele lui Hercule, nu în Gibraltar, că Iisus era, de fapt, un trac din Moesia [...] că toate religiile Umanității au fost create în Emisfera Boreală și au avut la bază credințele din Carpați, că toate marile sărbători ale Omenirii au pornit cu milenii în urmă, din această zonă...”⁷.

¹ V. îndeosebi Pavel CORUȚ, *Balada Lupului Alb*, Editura Miracol, București, 1993, p. 11.

² IDEM, *Lumina Geto-Daciei*, Editura Varanha, București, 1993, p. 6.

³ Pavel CORUȚ, *Balada Lupului...* cit., p. 185.

⁴ Paul Lazăr TONCIULESCU, Eugen DELCEA, *Secretele Terrei. Istoria începe în Carpați*, vol. I, Editura Obiectiv, Craiova, 2000, p. 8; Alexandru DOBOȘ, *Dacia contra Antichrist*, Editura Obiectiv, Craiova, 2004, p. 60.

⁵ Paul Lazăr TONCIULESCU, *România, Paradisul regăsit*, Editura Obiectiv, Craiova, 2004.

⁶ Alexandru DOBOȘ, *Dacia...* cit.; Paul Lazăr TONCIULESCU, *România...* cit.

⁷ Paul Lazăr TONCIULESCU, Eugen DELCEA, *Secretele Terrei...* cit., p. 7.

Constatăm că majoritatea animatorilor epigonici ai dacismului, atrași de mirajele unei descendențe compensatorii, sunt, cu câteva excepții, diletanți. Dar discursul lor apologetic și mistic¹, care apelează la imaginarul istoriografic, la sensibilități, se bucură de popularitate, mai ales în perioada crizei identitare, în rândul consumatorilor de cultură, într-o vreme în care nici măcar manualele (acum alternative) nu mai provoacă aceeași emisie substanțială de clișee și stereotipuri. Un răspuns la întrebarea de ce aceste teorii au succes îl găsim în mesajele cititorilor care au „gustat” teoriile săvesciene (pagina *The Real Romanian History* de pe internet). Acești cititori români din țară și din străinătate declară că după citirea cărții lui Săvescu au avut revelații vis-à-vis de propria lor identitate, pe care, acum, după parcurgerea textului dacist, o consideră de excepție, fundament al unei legitime mândrii naționale.

Ca răspuns la criza identitară, dacismul postcomunist (promovat îndeosebi de Dacia Revival International Society) se încadrează, astfel, în curentul istoriografic autohtonist, în timp ce abordările radicale (vezi publicațiile extremiste menționate și cărțile lansate în ultimii ani mai ales de Editura Obiectiv din Craiova) se apropie de „profetismul interbelic”, vulgarizându-l pe înțelesul tuturor, și de mistica legionară.

---

¹ Pavel CORUȚ, *Lumina Geto-Daciei*, Editura Varanha, București, 1993, p. 6.